

سوئال

سوئال: مەن ئائىلە باشلىقى، رامزان ئېيى كېلىۋاتىدۇ، رامزان ئېيىدا ئائىلەمدىكى كىشىلەرنى تەربىيەلەش ۋە ئۇلارنىڭ دۇنيا-ئاخىرەتلىك ئىشلىرىدا روزىنىڭ تەربىيە ئەھمىيىتىدىن قانداق پايدىلىنىمەن، بۇ توغرىدا يوليورۇق بەرسەڭلار؟

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئاللاھقا خاستۇر.

مۇسۇلمان كىشىنىڭ رامزان ئېيىغا ئۇلىشىپ بۇ ئايدا روزا تۇتۇپ، تەراۋىھ نامازلىرىنى ئوقۇشى بۇ ئاللاھنىڭ ئاتا قىلغان بۈيۈك نېمەتلىرىدىن، بۇ ئايدا قىلغان ياخشىلىق نەچچە ھەسسە ئارتۇق بولىدۇ، دەرىجىلەر يۇقىرى بولىدۇ، ئاللاھ دوزاخ ئەھلىدىن نۇرغۇنلىرىنى ئازات قىلىدۇ، مۇسۇلمان كىشى بۇ ئايدا ئۆزىگە ياخشىلىق بولىدىغان ئىشلارنى قىلىشقا ئادەتلىنىشى، ئاللاھقا تائەت - ئىبادەت قىلىشقا ئالدىرىشى كېرەك، چۈنكى نۇرغۇن كىشىلەر كېسەللىك ياكى توغرا يول تاپالماسلىق ياكى بۇرۇن ۋاپات بولۇپ كېتىش سەۋەبىدىن بۇ ياخشىلىقلاردىن مەھرۇم قالىدۇ.

مۇسۇلمان مۇشۇ مۇبارەك ئايىنى غەنەمەت بىلىپ ياخشى ئىشلارغا ئالدىرىشى، ئائىلە - بالىلىرىنىڭ ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلىشى، ئۇلارنى ياخشى ئىشلارغا رىغبەتلەندۈرۈپ ۋە ياخشىلىقنى سۆيىدىغان روھ بىلەن تەربىيەلىشى كېرەك، چۈنكى پەرزەنت دېگەن ئاتا - ئانا نېمىگە ئادەتلەندۈرسە، قايسى كۆز قاراش بىلەن تەربىيەلسە شۇنداق ئۆسۈپ يېتىلىدۇ. بىر شائىرنىڭ ئېيتقىنىدەك: بىزنىڭ ئېچىمىزدىكى ياشلار دادىسىنىڭ ئادەتلىرى بىلەن ئۆسۈپ يېتىلدى.

ئاتا- ئانىلار مۇشۇ بەرىكەتلىك كۈنلەرنى غەنەمەت بىلىپ، ئۆزى ۋە ئائىلە ئەزالىرىنىڭ روھانى ۋە ئەخلاقى تەرەپلىرىنى ساغلام كۆز قاراش بىلەن توغرىغا يېتەكلەشتە مۇھىم رول ئوينىشى كېرەك، بىز ئۇلارغا مۇنداق نەسىھەت قىلىمىز:

- 1- بالىلارنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىپ ئۇلارنى بۇ ئايدا تولۇق روزا تۇتۇشقا رىغبەتلەندۈرۈشى كېرەك.
- 2- پەرزەنتلەرگە روزا تۇتۇشنىڭ پەقەت بىر كۈن يېمەك - ئىچمەكتىن توختاش ئەمەس بەلكى بۇنىڭ ماھىيىتىنىڭ ئاللاھنىڭ ئەمرىگە بوي سۇنۇپ تەقۋالىقنى ھاسىل قىلىشنىڭ يولى ۋە بۇ مۇناسىۋەت بىلەن خاتالىقلار كەچۈرۈم قىلىنىپ گۇناھلار مەغپىرەت قىلىنىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈش كېرەك.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە: بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەرگە چىقىپ ئۈچ قېتىم "ئامىن" دېدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: يا رەسۇلۇللاھ نېمە ئۈچۈن بۇنداق

- دەيلا؟ دەپ سورالغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: جىبرىل ئەلەيھىسسالام ماڭا: "رامزان ئېيىدا گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنمىغان كىشىنى ئاللاھ خار قىلىۋەتسۇن!"، دېگەنتى، مەن "ئامىن" دېدىم، ئۇنىڭدىن كىيىن: ئاتا - ئانىسى ھايات ۋاقتىدا ئۇلارنىڭ خىزمىتى قىلماي جەننەتكە كىرىشتىن مەھرۇم بولغان كىشىنى ئاللاھ خار قىلىۋەتسۇن!"، دېگەنتى، مەن "ئامىن" دېدىم، ئۇنىڭدىن كىيىن: سىنىڭ ئىسمىڭ تىلغا ئېلىنغاندا ساڭا دۇرۇت ئېيتىمىغان كىشىنى ئاللاھ خار قىلىۋەتسۇن!"، دېگەنتى، مەن "ئامىن" دېدىم، دېدى. بۇ ھەدىسنى تىرمىزىي (3545)، ئەھمەد (7444)، ئىبنى ھىببان (908) ۋە جامىئۇل سەھىھ (3510) قاتارلىقلار رىۋايەت قىلغان.
- 3 - پەرزەنتلەرگە تاماق يېيىشنىڭ ئەدەپ - ئەھكاملىرىنى ئۈگۈتۈش، تاماقنى ئوڭ قولى بىلەن ئۆزىنىڭ ئالدىدىن ئېلىپ يېيىشكە، ئىسراپ قىلماسلىققا، تاماق يېگەندە ئاۋاز چىقارماستىن يېيىشكە، ھەددىدىن زىيادە كۆپ يېيىشنىڭ بەدەنگە زىيانلىق ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈش كېرەك.
- 4- ئۇلارنى ئىپتار ۋاقتىدا دەستۇرخاندا ئۇزۇن ئولتۇرۇپ شام نامىزىغا جامائەتتىن كىيىن قالماسلىققا ئىلھاملاندۇرۇشى كېرەك.
- 5 - ئۇلارغا كەمبەغەل - يوقسۇل كىشىلەرنىڭ ئاچلىقتىن ساقلانغۇدەك بىرنەرسە تاپالمايدىغانلىقىنى ئەسلىتىش بىلەن بىرگە دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا ياشاۋاتقان مۇھاجىرلار ۋە ئاللاھ يولىدا كۆرەش قىلىۋاتقانلارنىڭ ئەھۋالىنى ئەسلىتىش، بۇ نېمەتلەر ئۈچۈن ئاللاھقا چەكسىز رەھمەت ئېيتىشنى تەۋسىيە قىلىش كېرەك.
- 6 - رامزان مۇناسىۋىتى بىلەن يېقىن ئۇرۇق - تۇغقانلار جەم بولىدۇ، ئۇلار ئارىسىدا مېھرى - مۇھەببەت كۈچىيىدۇ، بۇ ئۇرۇق - تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتىنى كۈچەيتىدىغان ياخشى پۇرسەت. شۇڭا ئۇرۇق-تۇغقانلارنى خالىس نىيەت بىلەن يوقلاشنى ئادەتلەندۈرۈش ۋە پەرزەنتلەرگە ئۈلگە بولۇش.
- 7- ئانىلارنىڭ تاماق تەييارلاش، دەستۇرخان سىلىش ۋە يىغىش ئىشلىرىغا ياردەملىشىش، يېيىش مۇمكىن بولىدىغان ئاشقان تاماقلارنى ئوبدان ساقلاپ قويۇپ، سەھەرلىك ياكى ئىپتارلىقتا يېۋىتىش ئارقىلىق ئىسراپچىلىقتىن ساقلىنىش.
- 8 - ئۇلارنى تاماقنى ئاز يەپ نامازنى جامائەت بىلەن مەسچىتتە ئوقۇشقا تەييارلىق قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش كېرەك.
- 9 - كىچىدە سەھەرلىك تاماق يېگەندە ئاتا - ئانىلار ئۇلارغا بۇ تاماقنىڭ بەرىكىتى ئىنساننى روزا تۇتۇشقا چىدامچان قىلىدىغانلىقىنى ئەسلىتىش كېرەك.
- 10 - بامدات نامىزىدىن ئىلگىرى ۋىتىر نامىزىنى ئوقۇمىغانلارنىڭ ناماز ئوقۇشى، كېچىنىڭ ئاخىرىنى ناماز بىلەن تاماملاپ ھەر بىر كىشىنىڭ ئاللاھتىن خالىغان تىلەكلىرىنى تىلىشى ئۈچۈن ۋاقىت چىقىرىپ بېرىشى كېرەك.
- 11- بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇشقا كۆڭۈل بۆلۈش كېرەك، بىز نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ كىچىدە قوپۇپ تاماقنى يەپلا ئۇخلاپ بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇمايدىغانلىقىنى ئۇچراتتۇق، بۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارغا ئائىلە باشلىقلىرى ياخشى كۆڭۈل بۆلۈپ، پەرزەنتلەرگە ئىجابىي ئۈلگە بولۇشى لازىم.
- 12 - رامزاننىڭ ئاخىرىدىكى ئون كۈندە "كېچىسى ئۇخلىماي ئائىلىدىكىلەرنى ئويغىتىپ ئىبادەت قىلىش"

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننەتلىرىدىن بولۇپ، ئائىلە باشلىقلىرى بۇ پۇرسەتنى غەنمەت بىلىپ ئاللاھ رازى بولىدىغان ئىشلارنى قىلىش ۋە ئائىلە - بالىلىرىنى ئويغىتىپ ئاللاھقا يېقىنلىشىدىغان ئەمەللەرنى قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈش كېرەك.

13 - ئائىلىدىكى كىچىك بالىلارنىمۇ روزا تۇتۇشقا رىغبەتلەندۈرۈپ سەھەرلىك تاماق يېيىشكە قىزىقتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ روزا تۇتۇش ئەھۋالىغا قاراپ ھەر تۈرلۈك مۇكاپاتلارنى بېرىش ئارقىلىق رىغبىتىنى ئاشۇرۇش كېرەك. رەببىئى بىنتى مۇئەۋۋەز رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاشۇرا كۈنى (مۇھەررەمنىڭ 10- كۈنى) ئەتتىگەندە ئەنسارلار ئولتۇراقلاشقان كەنتلەرگە ئادەم ئەۋەتىپ «**بۈگۈن روزا تۇتقانلار روزىسىنى داۋاملاشتۇرسۇن. روزا تۇتمىغانلار كۈنىنىڭ قالغان قىسمىدا بىرنەرسە يېمىسۇن**» دېدى، بىز ۋە كىچىك بالىلارمۇ كۈننىڭ قالغان قىسمىدا روزا تۇتۇق، بىز بالىلارنى مەسچىتكە ئېلىپ باراتتۇق، ئۇلار تاماق دەپ يىغلاپ قالسا ئۇلارغا ئويۇنچۇق تۇتقۇزۇپ قوياتتۇق، ئىپتار ۋاقتى بولغاندا تاماق بېرەتتۇق. بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1859)، مۇسلىم (1136) رىۋايەت قىلغان. ئىمام نەۋەۋىي مۇنداق دەيدۇ: بۇ ھەدىستىن: كىچىك بالىلارغا روزا تۇتۇش پەرز بولمىسىمۇ لېكىن ئۇلارنى كىچىكىدىن تائەت - ئىبادەتكە ئادەتلەندۈرۈپ تەربىيەلەش كىرەكلىكىنىڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى چۈشىنىۋالالايمىز.

قازى ئىياز ئۇرۇدىن رىۋايەت قىلىنغان سۆزنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: "كىچىك بالىلار روزا تۇتۇشقا تاقىتى يەتكەن ۋاقىتتا ئۇلارغا روزا تۇتۇش پەرز بولسۇن" دېگەن سۆز بايان قىلىنغان بولۇپ، بۇ توغرا سۆز ئەمەس، بۇ سۆز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ «**ئۈچ تۈرلۈك كىشىلەردىن قەلەم كۆتۈرۈلگەن: كىچىك بالىلار بالاغەتكە يەتكىچە**» دېگەن سەھىھ ھەدىسىگە ئاساسەن رەت قىلىندۇ. (ئاللاھ بىلگۈچى) "شەرھى مۇسلىم 148 بەت. 14 - ئاتا - ئانىلار ئۈچۈن شارائىت بولسا ئائىلىدىكىلەرنى ئېلىپ رامزاندا مەككىگە بېرىپ ئۆمرە قىلىپ كەلسە، بۇ ئۇلار ئۈچۈن ۋە ئائىلىسى ئۈچۈن ياخشى، چۈنكى سەھىھ ھەدىستە: 'رامزاندا قىلغان ئۆمرىنىڭ ھەجگە ئوخشاش ساۋاپ بولىدىغانلىقى سۆزلەنگەن"، مۇمكىن بولسا قىستاڭچىلىقتىن ساقلىنىش ئۈچۈن رامزاننىڭ ئەۋۋىلىدە بېرىش كېرەك.

15 - ئەرلەر ئاياللارنى تەييارلاش قىيىن بولغان يىمەكلىك ۋە تائاملارنى تەييار قىلىشقا بۇيرىماسلىق كېرەك، كۆپچىلىك كىشىلەر بۇ ئايدا ھەر تۈرلۈك يېمەكلىكلەرنى تەييار قىلىپ ئىسراپچىلىق قىلىدۇ، تەقۋالىقنى ھاسىل قىلىشتىن ئىبارەت بولغان بۇ ئاينىڭ پەزىلىتىنى ۋە روزا تۇتۇشتىن بولغان ئالى ھېكمەتنى يوقۇتۇپ قويدۇ.

16 - رامزان ئېيى قۇرئان كۆپ ئوقۇلىدىغان ئاي بولۇپ، بىز ھەر ئائىلىدىكىلەر بىر يەرگە يىغىلىپ قۇرئان ئوقۇشقا، ئائىلە باشلىقلىرىنى ئۇلارغا قۇرئان ئوقۇشنى ئۈگۈتۈش ۋە ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىشكە تەۋسىيە قىلىمىز، شۇنىڭدەك بۇ ئايدا رامزاننىڭ ئەدەپ - ئەھكاملىرىنى بايان قىلىنغان كىتابلارنىمۇ ئوقۇشقا تەۋسىيە قىلىمىز، ئاللاھ تائالا كۆپلىگەن ئالىملار ۋە ئېلىم ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن بۇ مەزمۇندا كىتاپ يېزىشقا ئاسانلىق يارىتىپ بەردى.

17 - پەرزەنتلەرنى خەيرى - ئېھسان قىلىش، خوشنلار ۋە ئېھتىياجلىق كىشىلەرنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ

تۇرۇشقا رىغبەتلەندۈرۈش كېرەك.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇئەنھۇمۇنداق دېگەن: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەر ئىچىدىكى ئەڭ سېخىي زات ئىدى، بولۇپمۇ رامزاندا جىبرىل ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇچراشقاندا تېخىمۇ سېخىلىشىپ كېتەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىل ئەلەيھىسسالام بىلەن رامزاندا ھەر كېچىسى ئۇچرىشىپ قۇرئاندىن دەرس ئوقۇشاتتى، جەزمەنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جىبرىل ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇچراشقان چاغدىكى سېخىلىقى شامالدىنمۇ تېز ئىدى." بۇخارى (6)، مۇسلىم (2308).

18 - ئاتا - ئانىلار ئائىلىدىكىلەرنى ۋاقتىنى زاي قىلىپ كېچىنى چەكلەنگەن ئىشلار بىلەن بەھۇدە ئۆتكۈزۈشتىن توساش كېرەك، چۈنكى بۇ ئايدا ئىنسانلاردىن بولغان شەيتانلار باغلاقتىن بوشىنىپ چىقىپ رامزاننىڭ كىچە - كۈندۈزلىرىدە روزا تۇتقۇچىلارنى پىسقىق - پۇجۇر ۋە يامان ئىشلارنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ.

19 - رامزاندىن ئىبارەت بۇ مۇبارەك ئايدا ئائىلىدىكىلەرنىڭ دۇنيادا ئاللاھقا تائەت - ئىبادەت قىلىپ، ئېلىم ئوقۇپ، روزا تۇتۇپ ۋە ناماز ئوقۇپ بىرلىكتە ئۆتۈشنىڭ ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ ئەرشىنىڭ ئاستىدا جەم بولۇپ جەننەتتە بىرلىكتە ياشاشتىن ئىبارەت بۈيۈك نېمەتكە ئېرىشىشنىڭ نامايەندىسى ئىكەنلىكىنى ئەسلىتىش كېرەك. ئاللاھ توغرا يولغا مۇۋەپپەقىيەت قىلغۇچى ۋە باشلىغۇچىدۇر.

(بۇ ئاينىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە شەرىپى ھەممىگە مەلۇم، ئۇنداق بولغانىكەن، بىز بۇ ئاينى ئاللاھنىڭ رازىلىقىنى قازىنىدىغان ئاي قىلىپ بېكىتىشىمىز ۋە ئەھمىيەتلىك ئۆتكۈزۈشىمىز ئۈچۈن پىلان تۈزۈشىمىز ئىنتايىن مۇھىم. ئاياللىرىمىزغىمۇ كۈندۈز ۋە كېچىدە ناماز ئادا قىلىش، قۇرئان كەرىمنى تاماملاش پۇرسەتلىرىنى يارىتىپ بېرىشىمىز لازىم. تۆۋەندە مەن سىلەرگە قۇرئاننى رامزان ئىچىدە بىر قېتىم تاماملاشنىڭ ئەڭ ئاددىي ئۇسۇلىنى ئوتتۇرىغا قويىمەن، ئۇ بولسا سىز پەقەت ھەر نامازدىن كىيىن ئالتە مىنۇتلا ۋاقتىڭىزنى چىقارسىڭىز بولىدۇ. سىز ھەر نامازدىن كىيىن تۆت بەت قۇرئان ئوقۇسىڭىز بۇنىڭ ئۈچۈن ئالتە مىنۇت ۋاقت كېتىدۇ. بەش ۋاقت نامازدا يىگىرمە بەت قۇرئان تىلاۋەت قىلالايسىز؛ دېمەك، بىر كۈندە بىر پارە قۇرئاننى ئىشلىرىڭىزغا دەخلى يەتمىگەن ئاساستا تىلاۋەت قىلغان بولىسىز. شۇنداق داۋاملاشتۇرسىڭىز ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن ئوتتۇز كۈن رامزاندا قۇرئان كەرىمنى پۈتۈن تاماملىيالايسىز. قېرىندىشىم! مۇۋەپپەقىيەت ئاللاھتىن ھىممەت سىزدىن قېنى رامزاننىڭ بىرىنچى كۈنىدىن تارتىپ بۇ كۆرسەتمە بىلەن رامزانلىق ھاياتىڭىزنى باشلىۋېلىڭ. - مۇھەررىردىن -)